

Коротко про Тічино

Загальна інформація

Примітки

Ця публікація містить лише загальну інформацію про кантон та призначена для осіб, які бажають оселитися в Тічино. Тому зміст цього документа не є вичерпним: канцелярії муніципалітетів кантону Тічино, а також численні органи, асоціації та відділи кантональної адміністрації зможуть надати додаткову інформацію, роз'яснення та тлумачення, а за потреби – навіть компетентні персональні поради.

Вся інформація була ретельно перевірена і вважається коректною на момент публікації.

Однак, враховуючи велику кількість даних, заздалегідь просимо вибачення за будь-які помилки.

Автори цього інформаційного проспекту не несуть жодної відповідальності за правильність, точність, надійність та повноту даних на вказаних веб-сайтах. Вся інформація вказана станом на 2022.

Зміст

Введення		4
1. Коротко про Тічино		5
2. Осилитися в Тічино		6
Дозвіл на проживання		7
3. Демократія і федералізм		8/9
4. Жити в Тічино		10
5. І талійська мова та спільне життя		12
6. Школа і навчання		13
7. Інтеграція іноземців та запобігання дискримінації		14/15
8. Робота в Тічино		16
9. Економіка, податки та ЗМІ		17
10. Мобільність		18/19
11. Здоров'я		20
12. Соціальне забезпечення		22/23
13. Сім'я		24
Дитинство і юність		25
14. Релігія		26
15. Вільний час і ЗМІ		27
16. Безпека й надзвичайні ситуації		28
Бібліографія		29
30 слів, щоб зрозуміти італійську мову в Тічино		30
Корисні телефонні номери		30

Введення

За кордоном Швейцарію уявляють як буколічну країну: з озерами з кришталево чистою водою, з сосновими лісами, засніженими горами з вічними льодовиками, долинами, де їздять червоні потяги, а ще зеленими пагорбами, що всіяні едельвейсами, дерев'яними шале, коровами й козами на випасі. Скрізь собаки-сенбернари, чоловіки, які

Протяжність кордону Швейцарії з Німеччиною – 346 км, з Францією – 572 км, з Італією – 734 км, з Австрією – 165 км і 41 км з Ліхтенштейном. Поверхня становить 41 285 км², з яких 74,5% складають продуктивні землі (30,8% лісові угіддя та ліси, 36,9% сільськогосподарські землі, 6,8% заселена площа) і 25,5% розподіляються між водоймами та необробленими або малопродуктивними ґрунтами. Найнаселеніші міські агломерації — Цюрих (близько 1 200 000 жителів), Женева (6 530 000 000), Базель (6 500 000), Берн (6 355 000), Лозанна (6 335), Люцерн (210 000), Санкт-Галлен (150 000), Вінтертур (140 000), Лугано (138 000). Постійне населення налічує близько 8 млн. жителів, з них 22,8% — іноземці (б. 1 815 000). Національними мовами є німецька 63,7%, французька 20,4%, італійська 6,5%, ретороманська 0,5%. Основні релігійні групи складають римо-католики 41,8%, протестанти 35,3%, мусульмани 4,3% (дані 2012 року). З 1848 Швейцарська Конфедерація є федеративною державою, яка сьогодні складається з 26 кантонів (20 кантонів і 6 напівкантонів). Уряд з 7 членів є колегіальним органом (Федеральна рада). Парламент (Федеральні збори) складається з 2 палат: Рада кантонів (представляє кантони), в склад входять 46 депутатів, та Національна Рада (представляє усе населення), і складається з 200 депутатів.

вміють трубити в альпійський горн або працюють на годинниковій фабриці чи в банку, а білява Гайді тим часом готує фондю, раклет, ресті чи бірхермюслі для туристів, які люблять лижі. Дехто вважає, що Швейцарія — це країна Бенґоді, грошей, банківської таємниці, вулиць з позолотою, шоколаду, що тече ріками, сиру з дірками, військових бункерів і бомбосховищ, швейцарського армійського ножа, арбалетів, нейтралітету, закритих кордонів, порядку й чистоти. Інші вбачають у швейцарському хресті, що зображений білим кольором на червоному тлі, символ Червоного Хреста (на білому тлі) — ознаку самовіддачі, федералізму. А також згадують цінності, які створили міфи про Вільгельма Телля, Вінкельріда, Ельвезію, генерала Ґізана, найманців, гвардію Папи, Руссо, Урсулу Андресс, Роджера Федерера, Алінґі, Ле Корбюзьє, меблі USM, поїзди, що прибувають завжди вчасно, жовті автобуси Crossair та Swissair. Є також ті, у кого Швейцарія відразу асоціюється з такими місцями, як Матергорн, Юнгфрау, Капельбрюке в Люцерні, Ведмежа яма в Берні, фонтан Же-До в Женеві, Шильонський замок, Рейнський водоспад, Сен-Готард, Давоський форум, розкішні палаци Церматта, Ґштада або Санкт-Моріца. І, нарешті, є ті, хто плутає нас зі Швецією чи тірольцями, багатими й пузатими.

Побутує багато стереотипів і кліше, які часто є наслідком Swiss Made, що сприяє формуванню швейцарської ідентичності або принаймні частини її складної реальності. Однак ці стереотипи не завжди стосуються Тічино. Отже, у Тічино живуть не так, як у Швейцарії? Тічино — це Швейцарія? Ну звісно, навіть якщо основна мова тут італійська, з притаманною ломбардською культурою та середземноморським кліматом цей куточок — невіддільна частина швейцарської ідентичності. Дуже часто за кордоном і навіть у межах країни важко уявити Гельветію як субтропічний регіон з пальмами, агавами, опунціями, виноградниками, оливковими плантаціями, лимонними гаями й літніми температурами, що перевищують 30 °C! Тічино доповнює мозаїку «Швейцарія» не тільки Газоза Мендрізіо чи Цинкарлін з Валь-ді-Муджіо, а й своїми середньовічними замками в Беллінзоні та долиною Бавона, роботами Франческо Борроміні й палацами Маріо Ботта в Лугано, міжнародним кінофестивалем у Локарно й театром Димитрія, скам'янілостями динозаврів у Монте-Сан-Джорджіо й романськими церквами на долинах, оливковою олією Церезіо й Швейцарським центром наукових обчислень. Ці та інші аспекти Тічино, унікальні на національному рівні, активно сприяють успіху Swiss Made як вишуканого, відомого, інноваційного, а іноді навіть такого, що стає мотивом для заздрощів.

«В Італії за правління Борджіа впродовж 30 років були війни, терор, убивства, кровопролиття, і вони породили Мікеланджело, Леонардо да Вінчі й Відродження. У Швейцарії була братська любов, п'ятсот років миру й демократії — і що це породило? Годинник із зозулею» (рядок Орсона Веллса у фільмі «Третя людина» [1949, Керол Рід]).

Республіка і кантон Тічино
Департамент державних установ
Служба з інтеграції іноземців

Кантон Тічино

М'який клімат, субтропічна рослинність, конфігурація території, міські центри, гастрономія, культура, історія та італійська мова відрізняють кантон Тічино від інших міст Швейцарії. Це єдиний кантон, який розташований повністю на південь від Альп, де уздовж 100 км зосереджені всі види європейської рослинності — від лишайників в Альпах до агав і пальм на берегах озер.

Він складається з двох основних географічних районів, розділених Монте-Ченері. Сопраченері має альпійську конформацію та перетинається верхньою течією річки Тічино, а Сотточенері — преальпійські характеристики й охоплює анклав Кампйоне-д'Італія. Земля італійської культури кантон Тічино, хоч і політично підпорядкована Швейцарії, — це сучасний і динамічний регіон, через який проходять важливі європейські залізничні й автомагістральні шляхи та до якого легко дістатися літаком.

Тічино розташований у центрі так званого Реджо Інсубрія, що межує з Італією та кантонами Вале, Урі й Граубюнден. Офіційна назва — Республіка й Кантон Тічино, офіційна мова — італійська, столиця — Беллінцона: разом з чотирма італійськими долинами Граубюнден вона утворює італійську частину Швейцарії, має площу 2812 км², що дорівнює 6,8% усієї площі Швейцарії та налічує майже 340 000

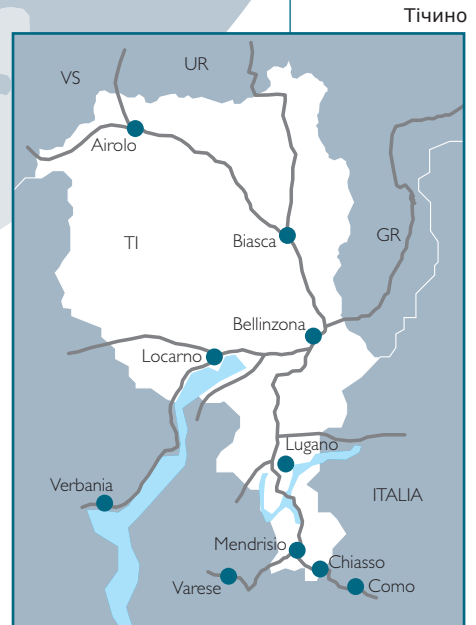
Кантон Тічино (діалектом — Тесін або Тісін) дістав свою назву від річки Тічино, що перетинає джерела перевалу Новена до самого озера Маджоре. Відповідно до Конституції кантону, «Кантон Тічино — це демократична республіка італійської культури та мови» (стаття 1); у преамбулі уточнено, що народ Тічино залишається вірним історичному завданню донесення італійської культури в Гельветійській конфедерації.

жителів (2012) переважно католицької релігії, що найбільше зосереджені в міських районах Лугано (138 000 жителів), Локарно/Аскона (55 000 жителів), Беллінцона (50 000 жителів) і К'яссо/Мендрізіо (50 000 жителів). Понад 26% постійного населення Тічино — іноземці.

Нариси історії

У стародавні часи землі Тічино заселяли лепонтці, кельтські народи, які пізніше були приєднані до Римської імперії та введені до складу Реції. У середні віки вони зазнали випробувань, як і сусідня Ломбардія, з вторгненнями остготів, лангобардів і франків. Потім ці землі стали театром воєн між муніципалітетами Комо та Мілана й були остаточно завойовані в середині XIV століття герцогами Мілана з династії Вісконті, а потім і Сфорца. 1182 року між жителями долин Бленіо та Левентина було підписано так званий пакт Торре, у якому народи заручилися допомагати одне одному та який став основою міфічного акта про заснування Швейцарії — Федеративної хартії 1291 року. Згодом регіон поступово окупували швейцарські кантони, які мали на меті контролювати альпійські перевали, зокрема Сен-Готтгард. 1512 року територію нинішнього кантону Тічино було розділено на вісім муніципалітетів, що керувалися кантонами конфедерації та 1798-го були приєднані до Гельветійської Республіки. Згодом, 1803 року, республіку ліквідував Наполеон Бонапарт, який перетворив її на конфедерацію з 19 кантонів.

1798 року деякі представники Цизальпійської республіки знезацька висадилися в Лугано, але наштотхнулися на опір волонтерів «дель Борго» — охоронного органу, що був створений серед місцевого населення. Після важких зіткнень, попри початковий успіх, цизальпінців було витіснено. Користаючись подій, деякі елементи буржуазії Лугано встановили довгоочікувану незалежність під гаслом «вільні та швейцарці».

Актом про посередництво від 19 лютого 1803 року імператор підняв статус підданих територій, зокрема Тічино, до рангу суверенних кантонів. З 1878-го Беллінцона стала єдиною та постійною столицею. Упродовж XIX століття кантон зазнав серйозної економічної відсталості, що породила еміграцію до європейських країн і за океан. Лише з появою туризму, відкриттям Готардської залізниці й індустріалізацією на початку 1900-х років ситуація стала змінюватися. У другій половині XX століття кантон зарекомендував себе як важливий фінансовий і сервісний центр. Заснування 1996 року Університету італійської Швейцарії стало кульмінацією цього економічного й культурного зростання. Економіка Тічино нині здебільшого складається з малих і середніх підприємств. Більшість активного населення зайнята в третинному секторі (банківська справа, страхування, комерція, туризм, адміністрація), приблизно третина — у промисловості, і лише 2% — у сільському господарстві.

Оселитися в Тічино

2

З 12 грудня 2008 року Швейцарія є частиною Шенгенської зони. Для туристичного перебування іноземних громадян з візовим режимом (тобто не громадян країн ЄС та ЄАВТ), строком до трьох місяців, видається шенгенська віза з дотриманням певних умов, дійсна для всієї Шенгенської зони. Для в'їзду до Швейцарії іноземним громадянам також потрібен дійсний і визнаний документ, що посвідчує особу. Крім того, необхідно мати достатнє фінансове забезпечення на період транзиту чи перебування, або щоб таке фінансове забезпечення можливо було отримати на законних підставах.

21 червня 1999 року Європейський Союз (ЄС) і Швейцарія підписали численні двосторонні угоди, включаючи Угоду про вільне пересування людей, яка набула чинності 1 червня 2002 року. Після розширення ЄС у 2004 році Угода була доповнена Протоколом, який набув чинності у 2006 році, та який регулює поступове впровадження вільного пересування також для громадян з Естонії, Латвії, Литви, Польщі, Чехії, Словаччини, Словенії, Угорщини, Кіпру та Мальти. У 2009 році швейцарські виборці схвалили поновлення Угоди про вільне пересування людей та її поширення, в тому числі, на громадян Болгарії та Румунії.

Федеральне управління з питань міграції (UFM), представництва Швейцарії за кордоном та компетентні у справах іноземців кантональні органи влади, можуть надати інформацію про загальні умови в'їзду. Іноземним громадянам, які легально прибули до Швейцарії з туристичною метою, дозвіл на проживання не потрібен, якщо їх перебування в Шенгенській зоні не перевищує трьох місяців в рамках шести місячного строку. Іноземці, на яких поширюється візовий режим, зобов'язані дотримуватися тривалості та мети перебування, що зазначені у візі. Тому іноземці, які з поважних причин не можуть покинути Швейцарію протягом встановленого терміну, повинні негайно повідомити про це компетентні муніципальні та кантональні органи. Ті, хто здійснює платне розміщення іноземних громадян, зобов'язані негайно повідомити про це компетентні органи.

Іноземні громадяни, які не прибувають із країни ЄС/ЄАВТ, повинні отримати відповідний дозвіл на в'їзд/страхування, щоб оселитися в Швейцарії. Протягом 14 днів після в'їзду, але в будь-якому випадку перед початком здійснення робочої діяльності, вони зобов'язані зареєструватися в регіональній службі з питань іноземців, за місцем їх проживання, а також зареєструватися в муніципальному органі влади. Про будь-яку зміну адреси, навіть в межах одного муніципалітету, а також про виїзд за кордон, необхідно повідомляти вищезгадані органи влади. Запит на продовження/поновлення дозволу для іноземців має подаватися принаймні за два тижні до закінчення терміну його дії.

→ Див. Корисна інформація

Основні цінності, права та обов'язки

Федеральна конституція Швейцарії визначає основні права та правила співіснування, а також найважливіші принципи взаємовідносин з державою. Розподіляє повноваження та обов'язки між Конфедерацією та кантонами. Федеральна конституція поширюється на всю територію Швейцарії і кожен кантон має свою власну конституцію. Кантон Тічино надає великого значення тому, що свобода кожної людини та правила співіснування мають взаємно поважатися. Це передбачає, що всі мають визнавати однакові фундаментальні цінності, серед яких: повага та захист людської гідності, усі люди рівні перед законом, чоловіки та жінки мають рівні права, свобода особистості обмежена свободою інших, закони та норми держави мають поважатися. Ті, хто проживають у Швейцарії, також зобов'язані брати участь у витратах на утримання державних послуг, сплачувати податки, оформити медичне страхування, сплачувати внески за соціальне страхування. Навчання є обов'язковим для дітей шкільного віку.

Від іммігрантів, так само як від своїх громадян, Швейцарія очікує зацікавленість і розвиток стосунків, соціальних зв'язків, виявлення бажання брати участь в асоціаціях, демонстраціях та місцевих звичаях, займатися волонтерською діяльністю в культурній, спортивній чи соціальній сферах. І, перш за все, потрібно знати, поважати та приймати фундаментальні принципи та цінності країни перебування. Всі іноземці повинні вивчати одну з національних мов. У кантоні Тічино всі новоприбулі повинні навчитися говорити, читати та писати італійською. Зі свого боку швейцарці мають продемонструвати відкрите відношення до новоприбулих.

→ Див. розділ 7 – Інтеграція іноземців

Дозвіл на проживання

Компетентні органи з питань проживання та резиденства

Прийняття рішень щодо проживання та резиденства іноземних громадян приймають відповідні кантони за місцем знаходження. За загальним принципом, кантони вирішують самостійно, на основі чинного законодавства, видавати чи ні дозвіл іноземцям. Кантональні міграційні органи здійснюють контроль за іноземними резидентами. Рішення щодо процедури надання притулку підпорядковується федеральному органу влади та відповідному Федеральному закону про притулок (LASi).

→ Див. Корисна інформація

Режим, що застосовується до громадян ЄС/ЄАВТ

Угода про вільне пересування осіб, і пов'язані з нею протоколи, поширюються на громадян з ЄС/ЄАВТ, для яких, на відміну від громадян третіх країн, створені спрощені умови для отримання посвідки на проживання та/або роботи в Швейцарії. Право на вільне пересування людей взаємопов'язано з визнанням еквівалентності професійних дипломів, правом на придбання нерухомості та координацією систем соціального забезпечення.

Режим, що застосовується до громадян третіх країн

На громадян третіх країн (не з країн ЄС/ЄАВТ) поширюється Федеральний закон про іноземців (LStr) та Постанова про допуск, проживання та оплачувану роботу (OASA). Надання дозволу на проживання для громадян цих країн обмежується більше в порівнянні з громадянами ЄС/ЄАВТ. Дозвіл на здійснення прибуткової діяльності для іноземців може бути виданий за умови дотримання положень, що стосуються ринку праці та вищезгаданого законодавства, однак отримання дозволу на здійснення такої діяльності не гарантує отримання дозволу на проживання.

Возз'єднання сімей для громадян третіх країн

Громадяни третіх країн, які мають дозвіл на проживання «С», посвідку на перебування «В» та посвідку на тимчасове проживання «L», як і громадяни Швейцарії, мають право подати заяву на возз'єднання сім'ї для свого чоловіка/дружини та неодружених дітей віком до 18 років. Компетентні міграційні органи можуть дозволити возз'єднання сім'ї за умови виконання певних умов (наприклад: наявність відповідного житла, достатній дохід тощо).

Громадянство Швейцарії

Громадянство Швейцарії можна набути на підставі походження, усиновлення швейцарським громадянином або громадянкою, або шляхом завершення відповідної процедури. Швейцарське громадянство тягне за собою низку прав та обов'язків (наприклад, право голосувати та бути кандидатом, обов'язок проходити військову службу). Громадянство можна отримати через звичайну або спрощену процедуру натуралізації.

Зміна місця проживання з одного кантону в інший може вплинути на запит про натуралізацію. Додаткову інформацію можна отримати в муніципальних органах влади, у відділі по роботі з населенням або у відділах реєстрації актів цивільного стану.

→ Див. Корисна інформація

Види дозволів для іноземців:

Дозвіл В: на проживання

Дозвіл С: встановлення резиденції

Дозвіл G: для жителя прикордонних тер.

Дозвіл L: тимчасове проживання

Дозвіл F: для тимчасово прийнятих осіб

Дозвіл N: для шукачів притулку

Дозвіл S: для людей, які потребують захисту

Демократія і федералізм

3

Міжнародні угоди

Швейцарія є Членом ООН та Європейської асоціації вільної торгівлі (ЕАВТ), її політична стратегія щодо Європи, а також зовнішньої політики в цілому, опирається на розсудливість і прагматизм. Після провалу деяких референдумів щодо можливого членства в Європейському Союзі, Швейцарія обрала двосторонній курс, підписавши численні угоди, які забезпечують вільне пересування людей та приєднання до Шенгенської та Дублінської угод про асоціацію.

Швейцарія є федеративною державою, заснованою на трьох інституційних рівнях: Конфедерація, яка складається з 26 кантонів, і комуни. Кантони наділені автономією в межах, визначених федеральною конституцією: кожен кантон має свою конституцію, власні закони, власний уряд, власний парламент і власні судові органи. Муніципалітети (близько 3000 у Швейцарії та 108 у Тічино) представляють найменшу інституційну та політичну одиницю, і користуються автономією, визначеною конституціями різних кантонів. Особливістю Швейцарської Конфедерації є те, що вона складається з чотирьох різних культур і мов: німецькомовної, франкомовної, італійської, яка поширена лише в Тічино та в деяких долинах кантону Граубюнден, і ретороманська. Щоб протистояти труднощам та історичним перипетіям, які охопили Європу протягом останніх двох століть, Швейцарія, створена після 1848 року, могла стати лише Конфедерацією держав, що складається з кантонів і діє на федералістських засадах.

Швейцарський федералізм

Федералізм, відповідно до Конституції, означає, що кантони та муніципалітети користуються широкою автономією та координують свої функції. Разом з Конфедерацією вони розділяють політико-адміністративні повноваження, що відбувається завдяки підтримці тісних стосунків та співпраці. Кантони мають право приймати закони з усіх питань, які не врегульовані федеральною конституцією.

Пряма демократія

У Швейцарії діє особлива система прямої демократії, яка виражається через прямі всенародні вибори на всі політичні посади, за винятком членів федерального уряду, а також через право референдуму, ініціативи та всенародного голосування щодо будь-яких змін Конституції. Право на референдум, тобто консультація з народом щодо того чи іншого рішення парламенту, присутнє в Конституції Швейцарії з 1848 року. Натомість, завдяки народній ініціативі, деякі особи, що мають право голосу, можуть запропонувати голосування за зміну чи доповнення статей Конституції. Петиція є визнаним правом громадян звертатися безпосередньо до органів влади; іноземні громадяни також можуть їх підписувати. У Швейцарії діє багатопартійна система, в якій жодна партія не має можливості отримати абсолютну більшість: компроміс є важливою цінністю в управлінні швейцарською демократією. Швейцарська система голосування також унікальна в порівнянні з системами інших сучасних демократій.

Розподіл повноважень між Конфедерацією, кантонами і комунами

	Парламент	Уряд	Судова влада
Повноваження/ Функції	Законодавчі Приймати закони Контролювати уряд і адміністрацію	Виконавчі Виконувати закони, керувати, адмініструвати та представляти державу у внутрішній і зовнішній політиці	Судові Судити, виносити вирoki, карати, захищати
Швейцарія	Федеральні збори: Національна рада (200 членів) Рада кантонів (46 членів)	Федеральна рада (7 депутатів обираються Федеральними зборами) Президент Конфедерації щорічно обирається парламентом з числа членів Федеральної ради	Федеральний суд (41 судді, які обираються Федеральними Зборами, кількісний склад суддів варіюється)
Кантон Тічино	Велика Рада (90 депутатів обираються кожні чотири роки тими, хто має право голосу)	Державна рада (5 міністрів)	Цивільні суди: Апеляційний суд Мировий суд Претура Кримінальні суди: Апеляційний суд Суд у кримінальних справах Претура у кримінальних справах Суд у справах неповнолітніх Адміністративні суди: Адміністративний суд Суд по страхових справах Суд у справах експропріації
Комуна	Міська рада	Муніципалітет	

Члени Федеральних зборів, Державної ради, Великої ради, Муніципалітетів та міських рад обираються кожні 4 роки тими, хто має право голосу.

Право обирати і бути обраним в кантоні Тічино

Громадяни Швейцарії повинні мати принаймні 18 років і проживати в кантоні протягом тридцяти днів. Іноземці в Тічино не мають право обирати і бути обраними.

Жити в Тічино

4

Більшість жителів Тічино є орендарями, тому вони живуть в орендованих квартирах чи будинках. Оголошення з пропозиціями оренди можна знайти в газетах і на спеціалізованих сайтах.

→ Див. Корисна інформація

Незалежно від національності та від того, чи здійснюється переїзд в межах кантону, Швейцарії чи в іншу країну, перш ніж перейти до організації переїзду, необхідно повідомити про це в муніципалітет міста відправлення та прибуття (Служба контролю населення), а також відповідну регіональну службу у справах іноземців, медичну страхову компанію, поштове відділення про зміну адреси, оператора

Швейцарці надають все більшого значення переробленню відходів. У багатьох кантонах кожен житель сплачує збір за утилізацію, а сума збору є пропорційною кількості задепонованих відходів в мішках. Основна перевага цього збору полягає в заохоченні сортування матеріалу для вторинного перероблення, збір якого є безкоштовним. Більшість відходів переробляється не лише на благо людини, а й для збереження довкілля: папір, скло, пластикові пляшки (ПЕТ), скло, консервні банки, метали, відходи рослинного походження. У кожному муніципалітеті є окремі центри збору. Переробленням відходів займаються не лише приватні домогосподарства: сортуванням сміття займаються й підприємства.

→ Див. Корисна інформація

стаціонарного телефону (відписатися або відключити підключення до телефону, Інтернету чи цифрового телебачення); крім того, ви маєте право отримати від свого роботодавця дозвіл на вихідний день; крім вищевказаних органів, необхідно повідомити також службу дорожнього руху та зв'язатись з вчителями та шкільними органами, якщо у вас є діти шкільного віку.

До заселення в квартиру або будинок необхідно підписати договір оренди. У більшості випадків необхідно внести депозитну суму на банківський рахунок. Той, хто бажає розірвати договір оренди, повинен дотримуватися умов договору, що стосуються повідомлення про з'їзд.

Орендодавець повинен отримати таке повідомлення за день до початку узгодженого терміну, який, як правило, становить три місяці. Дострокове розірвання договору можливе при появі іншого платоспроможного орендаря. У разі виникнення суперечок з власником (орендодавцем) під час дії договору оренди або після закінчення терміну оренди, сторони вправі звернутись до компетентних органів примирення, які здійснюють консультування орендодавців і орендарів з усіх питань, що стосуються орендних відносин. Крім вартості оренди, необхідно сплачувати витрати на електроенергію, воду, опалення, кабельне телебачення, паркінг, вивезення сміття. Ці витрати власник квартири може включити до орендної плати з поміткою «Додаткові витрати». Наразі всі домогосподарства в Швейцарії, за загальним принципом, сплачують абонентну плату за телебачення, незалежно від наявності пристрою, як внесок у державну службу електронних ЗМІ. Збір абонентної плати за радіо та телебачення здійснює орган Serafe.

Відносини з сусідами, як правило, регулюються правилами внутрішнього розпорядку у багатоквартирному будинку або звичаями. Особливу увагу необхідно приділяти усуненню галасу, шуму і дратівливих звуків, особливо ввечері, вночі та під час свят, а також дотримуватись черги у пральню та зарезервованого паркувального місця, дотримуватись графіку прибирання місць загального користування (сходи, ліфт, гараж, сад, тощо), обмежувати виникнення різноманітних кухонних запахів та диму у разі організації гриля на терасі, здійснювати правильну утилізацію відходів, дотримуватись часу відкриття та закриття головних дверей будівлі.

Якщо незручності, які створюють сусіди в багатоквартирному будинку, надмірні, кожен вправі звернутися до органів влади, щоб відстояти свої права. Якщо ремонт будинків або будівельні роботи на прилеглий території викликають незручності (шум, рихтування), навіть якщо такі незручності дійсно через мірні, необхідно проявляти толерантність і не можна вимагати їх усунення. За певних умов, якщо будівельні роботи завдали збитків, потерпіла особа вправі вимагати їх відшкодування.

Громадяни країн-членів ЄС/ЄАВТ, які мають посвідку та дозвіл на проживання в Швейцарії, мають такі ж права, як і громадяни Швейцарії, щодо купівлі нерухомості або квартири для приватного користування.

5 Італійська мова та спільне життя

Історично Швейцарія утворилася на місці злиття трьох великих європейських культур і мов, італійської, французької (le français) і німецької (die deutsche Sprache), до яких слід також додати ретороманську культуру та мову (rumantsch, romontsch або rumauntsch), яка є офіційною мовою кантону Гріджоні; це новолатинська мова, яка має спорідненість з ладінським та фриульським говором, що поширені в Італії, а також з деякими ломбардськими діалектами. У результаті Швейцарія затвердила чотири національні мови, вживання яких закріплено Федеральною конституцією (стаття 4 і 70).

Швейцарія є багатомовною і багатокультурною країною: визнані чотири національні мови, але їх поширення є неоднорідним. Німецька мова є найпоширенішою мовою (64%): у 19 з 26 кантонів Конфедерації найпоширенішою мовою є діалект швейцарської німецької мови. У західних регіонах країни говорять французькою (21%), повністю франкомовними є 4 кантони: Женева, Во, Невшатель і Юра. Французькою та німецькою мовами говорять у 3 кантонах: Берн, Фрібур та Вале. Італійською (6,5%) говорять у Тічино та в чотирьох долинах кантону Граубюнден. Ретороманською мовою розмовляють лише в тримовному кантоні Граубюнден, разом з німецькою та італійською; ретороманська мова, так само як італійська та французька, це мова з латинським корінням. Нею розмовляє лише 0,5% всього населення Швейцарії. Сербохорватська мова є найбільшою іноземною мовною групою. (Дані 2012 року)

У кантоні Тічино, а також у деяких долинах Граубюнден – Мезолчина, Каланка, Брегалія та Поскьяво, офіційною та найбільш вживаною мовою є італійська. Часто у стосунках між друзями та родиною в італомовній Швейцарії використовується ломбардський діалект із численними місцевими відтінками. У Тічино учні загальноосвітньої школи одночасно вчать говорити та писати французькою та німецькою мовами, це унікальний випадок на рівні Швейцарії. У німецькомовних кантонах (німецькомовна Швейцарія) широко поширена і практикується в повсякденному житті швейцарська німецька мова (Schwyzerdütsch), цей діалект не завжди легко зрозуміти тим, хто вивчав німецьку мову, і часто він дуже відрізняється в залежності від регіону. Однак у Романдії (франкомовна Швейцарія) використовуються місцеві діалекти, за винятком Вале та кантонів Фрібург і Юра. Багатомовність і мультикультуралізм є частиною процесу самовираження швейцарської культури, тому **різноманітність – одна з головних швейцарських цінностей**. За останнє десятиліття, Швейцарія перетворилася з чотиримовної країни до багатомовної країни: мовний плюралізм збільшився після поширення англійської мови та того факту, що багато іноземних резидентів продовжують практикувати свою мову походження. Сьогодні у Швейцарії розмовляють понад 40 мов.

Для того, щоб познайомитися краще зі своїми сусідами, мати можливість брати участь у громадських заходах, розуміти радіо та телевізійні передачі, вміти читати газети, шукати житло чи роботу, знати чому навчаються діти в школі, спілкуватися з вчителями своїх дітей, щоб краще контактувати з державними органами, щоб мати можливість почуватися в Тічино як вдома, отримувати інформацію про Тічино, необхідно розуміти і говорити італійською. Муніципальні адміністрації, але не тільки, надають інформацію про можливості вивчення італійської та інших національних мов.

→ Див. Корисна інформація

Громадяни Швейцарії знають як іноді буває важко вивчити їхню мову, але якщо іноземний громадянин докладає всіх зусиль, щоб вивчити і зрозуміти мову місця проживання, це значно полегшить контакти, повагу та взаєморозуміння. Окрім курсів італійської мови, є також курси соціалізації, підвищення обізнаності, гуртки для вивчення місцевих звичаїв та органів. У перші місяці проживання в Тічино, у разі виникнення труднощів, можна скористатися послугами кваліфікованого міжкультурного перекладача.

→ Див. Корисна інформація

Членство в місцевих асоціаціях це чудова нагода встановлення нових контактів, оскільки значна частина громадського життя муніципалітету та кантону відбувається саме в асоціаціях. У багатьох муніципалітетах існують культурні, спортивні, жіночі асоціації та асоціації батьків або молоді. Муніципальна адміністрація, і в цьому випадку, може надати корисну інформацію.

У Тічино також є численні муніципальні або кантональні бібліотеки, деякі з них спеціалізуються на мовах походження новоприбулих, а також тут діють курси іноземних мов, культурні та розважальні заходи, організовані численними асоціаціями іноземних громад.

→ Див. Корисна інформація

6 Школа і навчання

У Швейцарії небагато природних ресурсів: своїм процвітанням країна завдячує інтелектуальним здібностям населення, тому значно мірою покладається на чудовий рівень державної освіти.

Швейцарська шкільна система

У Швейцарії шкільна система дуже децентралізована. Початковими та середніми школами керують кантони, але кількість обов'язкових шкільних років навчання є однаковою для всієї країни. Система поділяється на чотири рівні: дошкільна освіта (дитячі садки та дошкільні заклади), обов'язкова освіта (початкова та середня школа), вища школа, університетська освіта або постійна професійна освіта.

Для тих, хто не володіє італійською мовою та потребує спеціальної підтримки, школа Тічино пропонує курси італійської мови та інтеграції. Студенти-новачки, віком від 16 років, можуть скористатися програмою практики попередньої інтеграції.

→Див. Корисна інформація

Стефано Франсіні народився 1796 році в Бодіо. Його обрали федеральним радником у 1848 році. Він став головним діячем у створенні освітньої системи кантону Тічино, оскільки брав участь у розвитку перших державних шкіл, вилучених з-під контролю церковних орденів. Також долучився до заснування федерального політехнічного інституту в Цюріху, вніс свій внесок до вивчення історії Швейцарської Конфедерації та заклав основи Федерального статистичного відомства. Під його поштовхом був заснований Швейцарський федеральний архів.

Загальноосвітня обов'язкова школа

Тривалість обов'язкового навчання складає 9 років і поділяється на початкову та середню школу. Не дивлячись на те, що засновано багато приватних навчальних закладів, більшість учнів відвідує державні школи.

Мінімальний вік для початкової школи варіюється від кантону до кантону: у Тічино він встановлений на рівні 6 років, хоча у майбутньому обов'язкове навчання у всій Швейцарії буде знижено до 4 років. У середній школі учні здобувають базову загальну освіту. Деякі школи надають освіту з практичними навичками, готуючи учнів до виробничої практики, інші прагнуть розширити загальні знання, щоб забезпечити доступ до вищих рівнів навчання.

Роль державних шкіл також важлива з точки зору інтеграції, оскільки вони навчають 95% учнів зі всієї країни; ці учні належать до різних соціальних класів, говорять різними мовами та мають різну культуру. Швейцарія як країна з чотирма національними мовами, надає великого значення вивченню мов. Протягом обов'язкового терміну навчання учні вивчають принаймні ще одну національну мову: в Тічино, окрім англійської, вивчають французьку та німецьку.

Вища школа

В 16 років студенти, які бажають продовжити навчання, вступають до вищої школи, де навчання триває 3 або 4 роки: тут вони можуть пройти стажування, підготуватись до роботи або навчання, що згодом дозволить вступити до університету. Вища школа формує загальну культуру та готує до випускних іспитів, за результатами яких можливо стати студентом одного з 10 швейцарських університетів, серед яких університет в італомовній Швейцарії в Лугано та Мендрізіо (Академія архітектури), або в один з двох федеральних політехів (Лозанна та Цюріх). Після закінчення періоду навчання учні отримують Федеральний атестат кваліфікації, визнаний у всіх кантонах.

Університетська освіта

Більшість продовжує навчання, вступаючи до університету чи в професійні коледжі. Крім того, існує безліч професійних курсів підвищення кваліфікації та спеціалізації, які пропонуються приватними установами або профспілками чи професійними асоціаціями. Університети та інші навчальні заклади також пропонують курси постійної професійної освіти.

Університетська система Тічино включає факультети біомедичних наук, комунікації, культури і суспільства, економіки та комп'ютерних наук. Теологічний факультет Лугано (FTL) пропонує можливості для навчання та досліджень у галузі теології, філософії та релігійних наук. Існує також Професійна університетська школа італійської Швейцарії (SUPSI), яка надає навчання з нахилом на практику. Важливими дослідницькими центрами є CIM (Computer Integrated Manufacturing) італійської Швейцарії, Швейцарський центр наукових обчислень, Інститут штучного інтелекту Далла Молле та Науково-дослідний інститут біомедицини.

Інтеграція іноземців та запобігання дискримінації

У Тічино присутність іноземців (понад 23,6 % постійного населення) це безспірний факт, незалежно від складу та кількості. Тому інтеграція є необхідністю, яка покладається як на швейцарське, так і на іноземне населення, і яка передбачає готовність прихистити з боку тих, хто приймає, і бажання інтегруватись в нове суспільство з боку тих, хто прибуває. Співіснування, розуміння, толерантність і взаємна повага між різними культурами є незамінними передумовами соціального, культурного та економічного розвитку суспільства і базуються на фундаментальних цінностях, закріплених у Федеральній конституції.

З прийняттям Федерального закону про іноземців та їх інтеграцію, який набув чинності в 2008 році, і Постанови про інтеграцію іноземців, вперше було закріплено цілі інтеграційної політики Швейцарії на законодавчому рівні. У Тічино про-рух за інтеграцію іноземців та запобігання дискримінації викладено у ст. 2, ч. д Закону про застосування федерального законодавства про іноземців та їх інтеграцію (1998). Зі свого боку, кантон заснував у 2003 році посаду кантонального делегата з питань інтеграції іноземців та створив кантональну комісію з питань інтеграції іноземців. З 2016 року інтеграційну політику в Тічино організовує та координує Служба інтеграції іноземців (SIS), яка пропонує конкретні заходи, співпрацюючи з різними структурами, кантональними органами, громадськими організаціями, асоціаціями та органами влади. Насправді існують численні організації та асоціації іноземців, які співпрацюють зі Службою інтеграції іноземців, щоб разом сприяти інтеграції своїх членів за допомогою різноманітних заходів. Норма проти расової дискримінації, закріплена в статті 261bis Швейцарського кримінального кодексу, і є важливим інструментом для боротьби з расизмом у Швейцарії.

→ Див. Корисна інформація

Найбільшою спільнотою іноземців, які проживають у Тічино, є італійська, близько 23,6% населення, за нею йдуть громадяни Португалії (близько 2,8%) та Німеччини (близько 1,1%). Більшість іноземців, які живуть у Тічино, походять з європейського континенту: лише 7,2% походить з Африки, Азії, Америки та Океанії. Іноді, через новини або хроніку ЗМІ, виникає сприйняття, яке не завжди відповідає дійсності. У Тічино, особливо в регіонах Локарно та Лугано, відчувається сильна присутність німецькомовних громадян, зокрема швейцарців та німців, часто це заможні люди похилого віку, яких більше приваблюють клімат і ландшафт, ніж місцева культура та мова. Крім того, десятки тисяч італійських мешканців прикордонної зони щодня приїжджають до кантону. А ще, один із чотирьох реєстраційних центрів для шукачів притулку Секретаріату з питань міграції (SEM) розташований у К'яссо.

У Швейцарії, як і в усій Європі, старіє населення, саме тому не вистачає робочої сили. Без роботи мігрантів, навіть у Тічино, цілі галузі економіки опинилися б під загрозою свого розвитку. Багато організацій і компаній не могли б існувати без їхнього незамінного внеску. Іноземна присутність у Тічино – це реальність довжиною в сторіччя: у 1880 році іноземці складали 16% населення, 28% у 1914 році, потім їх кількість зменшилася під час економічної кризи та Другої світової війни, а потім знову почала рости до 1970 року. Протягом десятиліть компанії Тічино зыштовхуються з потребою в робочій силі, яку більше не в змозі задовольнити нормальна еволюція місцевого населення.

Федералізм, муніципальна автономія і пряма демократія характеризують політичну структуру Швейцарії. Тому не завжди існує однозначна відповідь на виклики, що ставить перед собою процес інтеграції, виклики з якими зіштовхуються установи на кантональному рівні, наприклад у школах чи в професійному житті. Тому традиційна місцева автономія має впливати на процес інтеграції переважно через місцеві громади.

Швейцарія – невелика, густонаселена країна з розвинутою інфраструктурою та високим рівнем життя значної частини населення; завдяки глобальній міграції в Швейцарію прибувають люди з різними звичками та уявленнями про життя. Тут можна зустріти різні мови, культури, традиції, звичаї та релігії, і це стає серйозним викликом для взаєморозуміння та співіснування. Імміграція з низьким рівнем зайнятості на ринку праці, часто зумовлена саме труднощами інтеграції, а тому не здатна вирішити проблему працевлаштування без ефективного залучення іноземців. Інтеграція повинна дати можливість мігрантам брати участь в економічному, соціальному та культурному житті. Це передбачає, що іноземці мають бути готовими до інтеграції і що швейцарське населення має продемонструвати відкритість по відношенню до них. Інтеграція вимагає участі всього суспільства: Конфедерації, кантонів, муніципалітетів, соціальних партнерів, НУО та об'єднань іноземців. Інтеграція повинна дати можливість відчувати себе та жити в гармонії з приймаючим суспільством: інтеграція це прийняття культури країни перебування, зберігаючи при цьому своє коріння, постійно виражаючи свою участь, завзятість та інтерес. Тому інтеграція означає бути частиною цілого, нарівні з корінним населенням.

8 Робота в Тічино

Економіка Швейцарії базується на якісному виробництві та висококваліфікованій робочій силі. До найважливіших економічних сфер належать банківська справа, страхування, туризм, комерція, мікротехнології, хай-тек, біотехнології, фармацевтика, будівництво. Найбільше громадян працевлаштовано у сфері послуг. У Тічино основними секторами економіки є фінансовий, фідучіарний, страховий, комерційний, біотехнологічний, будівельний та туристичний сектори. Більшість працівників, які проживають у Швейцарії, працюють у малих та середніх компаніях.

Швейцарці багато працюють: в середньому 41,6 години на тиждень для штатних працівників, які мають право на не менш як 20 днів відпустки на рік. До них додаються, відповідно до кантонів, 8 або 9 святкових днів. Страйки трапляються рідко, а рівень абсентеїзму зведений до мінімуму. Однак різниця в заробітній платі для однакових категорій працівників можуть відрізнятись в залежності від регіону.

Державні свята в Тічино:

Новий рік (01.01)
Водохреща (06.01)
Святого Йосипа (19.03) Пасхальний понеділок
День праці (01.05)
Вознесіння
Понеділок П'ятидесятниці
Corpus Domini
Святих Петра і Павла (29.06)
Національний день Швейцарії (01.08)
Внебвзяття (15.08)
День усіх святих (01.11)
Пречиста Діва (08.12)
Різдво (25.12)
Святого Степана (26.12)

У Швейцарії на законодавчому рівні не встановлена мінімальна заробітна плата. Проте останніми роками декілька кантонів запровадили кантональну мінімальну заробітну плату. У Тічино мінімальна заробітна плата становить 55% середньої заробітної плати в країні, диференційована за секторами економіки. У багатьох галузях, наприклад у готельному секторі чи в деяких галузях будівництва, діють колективні договори, які передбачають умови праці та обов'язкову мінімальну заробітну плату. Для інших професійних секторів, наприклад, в секторі обслуговування домашнього господарства, в кол-центрах або в салонах краси, у рамках Угоди про вільне пересування людей між Швейцарією та Європейським Союзом, прийнято укладати звичайні трудові договори, які передбачають обов'язкову мінімальну заробітну плату. Заробітна плата, зазначена в контракті, це заробітна плата брутто, з якої відраховуються внески на обов'язкове соціальне страхування, такі як AVS, AI, Пенсійний фонд, страхування від нещасних випадків та безробіття. Нелегальне працевлаштування заборонено і карається законом. Численні профспілки діють від імені працівників у разі виникнення проблем на роботі, але не тільки.

→ Див.р. 12 – Соціальне страхування **стр.22**
→ Див. Корисна інформація

Для роботи в Швейцарії необхідно мати дійсний дозвіл на проживання та роботу, процедура отримання якого різниться в залежності від громадянства заявників. Права та обов'язки роботодавців і працівників визначаються Швейцарським кодексом зобов'язань, Законом про працю (захист працівників) і постановами, які регулюють максимальну тривалість робочого тижня і тривалість відпочинку. Як правило, трудові відносини починаються з випробувального терміну, під час якого застосовуються короткі строки розірвання договору. Після випробувального терміну договір може бути розірвано з дотриманням встановлених строків.

→ Див.р. 2 - Оселитися в Тічино **стр. 6**

Жінки мають право на оплачувану відпустку по вагітності та пологах тривалістю не менше 14 тижнів, а чоловіки – право на оплачувану відпустку по догляду за дитиною тривалістю 2 тижні. У разі звільнення рекомендується зареєструватися в компетентному регіональному бюро зайнятості (URC) вже під час попередження про звільнення. У Тічино вакантні посади зазвичай публікуються в газетах або в Інтернеті; особисті стосунки також відіграють важливу роль у пошуку роботи. Працівники, які ще не досягли 65 років, підлягають обов'язковому страхуванню на випадок безробіття. Щоб отримати право на допомогу по безробіттю, застраховані особи повинні пропрацювати не менше дванадцяти місяців протягом останніх двох років, проживати в Швейцарії та мати дозвіл на роботу. Завдяки Угоді про вільне пересування людей, зараховуються також внески, сплачені в країнах ЄС/ЄАВТ.

→ Див. р. 2 - Оселитися в Тічино **стр. 6**

Багато молодих людей після закінчення загальнообов'язкової школи проходять практику (базова професійна підготовка): таким чином вони проходять практичну підготовку та відвідують професійно-технічне училище. Разом з професійною підготовкою вони також можуть отримати атестат про професійну підготовку. Деякі навчальні заклади пропонують навчання для дорослих. У Швейцарії роботодавці дуже цінують наявність диплому чи освітніх атестатів. Федеральне управління професійної підготовки та технологій відповідає за оцінку еквівалентності документів про освіту і атестатів, отриманих за кордоном, щодо всього сектору професійної підготовки та щодо атестатів виданих вищими спеціалізованими школами. Для дипломів, академічних та неакадемічних професій пов'язаних з охороною здоров'я, існують інші компетентні органи.

→ Див. Корисна інформація

Практично позбавлена мінеральних ресурсів і з обмеженою територією, Швейцарія своїм процвітанням завдячує зовнішній торгівлі. Відносно скромний внутрішній ринок підштовхнув швейцарських виробників сконцентруватись на закордонному ринку, щоб забезпечити окупність інвестицій. Швейцарія імпортує сировину та експортує товари найвищої якості: здебільшого тут зосереджені малі та середні підприємства, де середня кількість працівників — до 250 осіб, та які становлять близько двох третин загальної робочої сили. Найбільшою швейцарською компанією є Nestlé – найбільша у світі група харчових продуктів.

→ Див.р. 7 – Робота в Тічино стр.14

Майже всі муніципалітети Тічино мають поштові відділення. Тип листування поділяється на А (рекомендований лист) та В. Натомість посилки поділяють на Priority та Есопому. Вартість залежить від обраного формату, ваги та швидкості доставки. Платежі або фінансові операції також можна здійснювати в поштових відділеннях за допомогою послуг, що надаються PostFinance. За запитом, у разі тимчасової відсутності отримувача, пошта та посилки можуть залишатися на зберіганні в поштовому відділенні, про що необхідно негайно повідомити у разі переїзду.

Банки, туризм і комерція

Після гір, шоколаду та сиру, перше, що інстинктивно спадає на думку, коли ви думаєте про Швейцарію, це безсумнівно присутність банків. Банки є головними гравцями у швейцарському фінансовому центрі, а основний вид їх діяльності – це управління активами. Фінансовий сектор має дуже важливе значення: він вносить понад 11% у створення швейцарської економіки. Понад 6% населення працює в банках, страхових компаніях та інших фінансових установах. Основними фінансовими центрами є Цюрих, Женева, Тічино і Базель. Рахунки для нарахування зарплати або ощадні рахунки можна відкрити в банках або на пошті, які також надають кредити на певних умовах. У понад 60 000 банкоматів ви можете знімати готівку та здійснювати банківські операції. Основні кредитні картки приймаються скрізь, в тому числі в Тічино.

Туризм – це ще один життєво важливий сектор для швейцарської економіки, зокрема готельний бізнес, де традиційно працює багато людей іноземного походження. Тічино, зокрема регіони Локарно/Аскона та Лугано, є головними метами туристичних напрямків країни.

У Тічино магазини відкриті з 8.00 до 18.30, крім четверга, коли зазвичай працюють до 21.00. У суботу вони закриваються не раніше 17.00. Деякі універмаги, невеликі районні магазини та деякі заправки є винятком із цього правила, вони залишаються відкритими пізно ввечері, у неділю та у святкові дні.

→ Див. Корисна інформація

Податки та декларація про прибуток

Кантон і муніципалітети оподатковують дохід і майно тих, хто проживає або має резиденцію в Тічино. Крім того, стягується прямий федеральний податок для потреб Конфедерації. Іноземні працівники, які не мають посвідки на постійне проживання, підлягають оподаткуванню податком на дохід від здійснення робочої діяльності. Цей податок утримується безпосередньо із заробітної плати роботодавцем. Підлягає оподаткуванню в тому числі допомога, отримана від страхової компанії, яка замінює виплату заробітної плати, як допомога по безробіттю. Податкову декларацію необхідно заповнювати щороку. Муніципалітети відповідають за надсилання декларацій, а також за стягнення кантональних та муніципальних податків. З заповненням декларації можуть допомогти численні державні та приватні організації, а також профспілки. Додаткова інформація у муніципалітеті за місцем проживання.

Засоби масової інформації

Нові засоби комунікації, такі як Інтернет та мобільний телефон, широко поширені в Швейцарії, і мають відмінне покриття. Фіксована та мобільна мережа керуються деякими операторами по всій країні. Багато компаній пропонують широкий спектр продуктів телефонії. Інтернет також можна використовувати для телефонних дзвінків. Більшість будинків мають радіо та кабельне телебачення. Для прийому програм з неєвропейських країн необхідно встановити супутникову антену. Прийом радіо та телебачення, в тому числі через мобільний телефон або Інтернет, є платним для всіх домогосподарств. Компанія Serafe відповідає за стягнення плати, яка також проводить регулярні перевірки.

→ Див. Корисна інформація

У Швейцарії їздять праворуч і діє принцип «перешкода справа». На автомагістралях максимальна швидкість 120 км/год, на швидкісних дорогах 100 км/год, на кантональних дорогах 80 км/год, у населених пунктах 50 км/год і в окремих резидентних зонах 30 км/год. Межа рівня алкоголю за кермом встановлена на рівні 0,5 проміле: для деяких професій, наприклад, для професійних водіїв, ліміт встановлюється на рівні 0. У разі перехрестя на вузьких дорогах автомобіль, що йде вгору, має перевагу перед тим, що йде вниз. Ремені безпеки є обов'язковими для використання на передніх і задніх сидіннях, а використання мобільного телефону за кермом офіційно заборонено.

У Швейцарії одна з найгустіших мереж громадського транспорту в світі. Потяги, трамваї, метро та автобуси курсують дуже часто і охоплюють всю територію. У Тічино, через природну конфігурацію кантону та певні консолідовані звички, особи часто пересуваються на автомобілі.

Громадський транспорт

Міська агломерація Лугано, Локарно, Мендрізіо/К'яссо та Беллінцона пропонує численні міські та приміські автобусні лінії з відмінним, частим і регулярним щоденним сполученням, як правило, з 6.00 до 23.45. Периферійні муніципалітети та долини Тічино пов'язані з міськими центрами завдяки послугам AutoPostale Svizzera SA та інших приватних транспортних компаній.

Метропольна залізнична служба TiLo забезпечує кожні пів години сполучення між Айроло/Біаска та К'яссо/Комо (S10), Каденаццо і Луїно/Галларате (S30), Комо/Мендрізіо і Варезе (S40), між Б'яско і Варезе/Мальпенса (S50), між Джубіаско і Мендрізіо (S90) і між Локарно/Лугано і К'яссо/Мілан (RE80).

S60 (FLP) з'єднує Лугано з Понте Треза, а регіональні поїзди FART Локарно з Домодоссола. Потяги швейцарських федеральних залізниць (FFS) перетинають Тічино і забезпечують прямий контакт з головними містами Швейцарії та Європи. Аеропорт Лугано (в Агно) дозволяє Тічино бути частиною міжконтинентальної авіаційної мережі завдяки сполученням з центрами Женеви, Цюриха та Риму. На озерах Маджоре та Лугано працюють численні навігаційні лінії. До багатьох гір Тічино, а також до деяких ізольованих сіл можна дістатися за допомогою фунікулерів, канатних доріг, гондольних підйомників, крісельної і зубчастої залізниці.

→ Див. Корисна інформація

Абонемент Arcobaleno дозволяє безкоштовно пересуватися на всьому громадському транспорті в межах Тічино. З абонементом «За пів ціни» можна використовувати всі види Швейцарського громадського транспорту за половину ціни. Для дітей, молоді, студентів, сімей та людей похилого віку на вокзалах доступні різні види знижок та проїзних. Багато муніципалітетів також пропонують пільги на абонементи та на добові квитки.

→ Див. Корисна інформація

Посвідчення водія

Для керування транспортними засобами в Швейцарії потрібні водійські права (для водія) і технічний талон (для моторизованих транспортних засобів). Водії можуть використовувати іноземні водійські права лише протягом перших 12 місяців перебування в Швейцарії (посвідчення категорії В або С). Мінімальний вік для водія повинен бути не менше 18 років. Після закінчення 12 місяців іноземний громадянин зобов'язаний подати заяву на отримання швейцарського посвідчення, при цьому, іноземне водійське посвідчення має бути зареєстроване у відділі дорожнього руху в Каморіно, і лише після іноземний громадянин може отримати швейцарське водійське посвідчення.

На відміну від громадян третіх країн, громадяни ЄС/ЄАВТ не мають складати контрольні іспити. Той, хто не має водійського посвідчення, повинен пройти навчання в автошколі та скласти теоретичний іспит на одній з трьох національних мов (італійська, французька або німецька) та практичний іспит.

→ Див. Корисна інформація

Транспортний засіб

При в'їзді до Швейцарії імпортованого транспортного засобу необхідно негайно повідомити про це на митниці. Протягом одного року з дати в'їзду до Швейцарії (посвідчення В або С) іноземний громадянин повинен оснастити транспортний засіб швейцарськими номерними знаками та оформити швейцарський технічний паспорт. Перед отриманням номерного знаку, транспортний засіб має пройти ретельну технічну перевірку. Власники транспортних засобів зобов'язані оформити поліс цивільно-правової відповідальності (ОСЦПВ), що передбачає відшкодування шкоди, завданої третім особам. Крім того, необхідно сплачувати щорічний дорожній податок. Договір страхування КАСКО не є обов'язковим, він передбачає відшкодування збитків внаслідок пошкодження транспортного засобу.

Рух по швейцарських автомагістралях (у Тічино по А2 і А13) передбачає сплату щорічного єдиного податку у вигляді обов'язкової наклейки (віньетки), яка приклеюється на лобове скло транспортного засобу. Парковки, як правило, платні. Сині зони безкоштовні, але на обмежений час і вимагають розміщення паркувального диска на лобовому склі. Віньетка не потрібна для пересування на велосипеді, але рекомендується використовувати захисний шолом та оснастити засіб відповідною системою освітлення.

→ Див. Корисна інформація

Здоров'я

11

Кантональна лікарня Тічино є багатопрофільною і відрізняється високою якістю медичної допомоги; багатопрофільність дозволяє пацієнтам знаходити спеціалістів різних галузей в одному закладі. Наявність шести закладів по всій території гарантує глобальний підхід, а також наближення лікарень до пацієнтів, незалежно від того, де саме мають бути надані послуги. У Тічино також є високоякісні спеціалізовані приватні клініки, численні будинки для людей похилого віку, інститути та структури для людей з розумовими та психічними розладами, а також служби догляду в домашніх умовах.

→ Див. Корисна інформація

Зміцнення здоров'я має на меті збереження та покращення якості здоров'я населення. В цьому напрямку залучено три класичні сектори – фізична активність, харчування і вільний час. Гігієна та зміцнення здоров'я є основними завданнями охорони здоров'я населення, саме тому Конфедерація, серед інших справ, приділяє особливу увагу боротьбі та профілактиці інфекційних захворювань та займається соціальним страхуванням, дослідженням та охороною навколишнього середовища. Кантони забезпечують медичне обслуговування та лікування населення, а муніципалітети відповідають за гігієну на місцевому рівні. Кантони та муніципалітети також організовують різноманітні медичні послуги, такі як послуги кантональних лікарів, послуги шкільних лікарів та стоматологів, соціальна та психіатрична допомога.

У Швейцарії кожен громадянин обирає собі особистого лікаря (сімейного лікаря). Це перша особа, до якої потрібно звертатися при будь-яких проблемах зі здоров'ям, навіть у надзвичайних ситуаціях. Зазвичай до лікарні не звертаються безпосередньо. Якщо пацієнт і лікар не володіють однією мовою, рекомендуємо залучити кваліфікованого перекладача для розмови зі спеціалістом.

→ Див. Корисна інформація

Кожна особа, яка проживає в Швейцарії, повинна оформити медичне страхування протягом трьох місяців після свого прибуття. Обов'язкове медичне страхування гарантує кожному доступ до комплексної медичної допомоги хорошої якості в кантоні за місцем проживання. Страховика можна вільно обирати з приблизно 90 медичних страхових компаній, уповноважених надавати послуги в галузі обов'язкового медичного страхування. Медичні страхові компанії повинні застрахувати зацікавлену сторону незалежно від віку та стану здоров'я, без застережень і термінів. Діти повинні бути застраховані протягом трьох місяців після народження. Тимчасові резиденти можуть бути звільнені від обов'язкового страхування, якщо вони мають страхове покриття для лікування, яке забезпечує надання медичних послуг щонайменш еквівалентне швейцарському.

Медичне страхування (LAMal) покриває витрати на хворобу, материнство та, якщо це не передбачено договором з роботодавцем, страхування від нещасних випадків. Кожен, хто працює не менше восьми годин на тиждень, обов'язково має бути застрахований від нещасних випадків, які не пов'язані із виробництвом (LAINF). Обов'язкове страхування покриває витрати на амбулаторну медичну допомогу та призначені ліки, госпіталізацію в загальні палати лікарні кантону за місцем проживання або, у разі необхідності чи в екстрених випадках, у лікарні за межами кантону. Включаються також послуги домашньої допомоги та догляду (Spitex), витрати на будинок для людей похилого віку та витрати на медичну реабілітацію. Лікування зубів покривається обов'язковим страхуванням лише у випадку, якщо воно пов'язане з серйозними захворюваннями. Тому витрати на стоматологію необхідно оплачувати самостійно. На додаток до обов'язкового основного страхування можна оформити необов'язкові додаткові страхові поліси, які покривають витрати на більш комфортні умови, як наприклад госпіталізація в напівприватну або приватну палату в лікарнях і поліклініках. Ліки за рецептом надаються безпосередньо лікарем або їх можна отримати в аптеці. Інші лікарські засоби можна знайти в фітоаптеках.

Внески за медичне страхування різняться в залежності від фонду та місця проживання. Ті, хто вирішить обмежити можливість вибору лікарів або лікарень, або збільшити розмір франшизи, зазвичай отримують знижку. Застраховані особи з підтвердженим скрутним економічним становищем мають право на зниження розміру внесків. Медичні страхові компанії відшкодовують лікування, проведене або призначене лікарями; медики зобов'язані інформувати своїх пацієнтів про процедури, що не підлягають відшкодуванню.

→ Див. Корисна інформація

Соціальне забезпечення

12

Соціальне забезпечення є найважливішим елементом швейцарської держави. Частиною цієї безпеки, що базується на **триступеневій системі**, закріпленій в Конституції, є гарантування особистого та професійного добробуту, а також благополуччя членів сім'ї на старості, у випадку настання інвалідності чи смерті. Соціальне страхування фінансується за рахунок внесків застрахованих осіб, роботодавців, Конфедерації та кантонів.

Малозабезпеченим особам держава надає допомогу (соціальна допомога). Після ретельного аналізу та перевірки особистого становища такі особи отримують прожитковий мінімум і є застрахованими на випадок захворювання. Також такі особи можуть отримувати поради, як подолати цю критичну фазу якомога швидше; це робить їх більш відповідальними за свою долю та свій вибір. Окрім державної соціальної допомоги, існує незліченна кількість благодійних органів, які підтримують нужденних послугами та матеріальною допомогою. Ця підтримка не замінює державну соціальну допомогу. У багатьох муніципалітетах є можливість отримати додаткову інформацію у віконечках Laps (Закон про узгодження та координацію соціальних виплат) та подати заяву на отримання соціальних виплат. Загальна інформація в усіх муніципалітетах за місцем проживання.

Триступенева система базується на таких опорах: державне пенсійне (перша опора), трудове накопичувальне (друга опора) та особисте пенсійне (третя опора) страхування. Мета цих трьох опор полягає в тому, щоб підтримувати звичайний рівень життя навіть у разі старості, настання інвалідності чи смерті, як для себе, так і для членів сім'ї. Перша опора – це державне пенсійне страхування та страхування на випадок втрати годувальника (AVS), а також страхування інвалідності (AI). Кожен, хто проживає або працює в Швейцарії, автоматично підлягає страхуванню AVS та AI. Внески вираховуються безпосередньо із зарплати, доходу компанії або власних активів. Запит на отримання допомоги AVS мають право подавати чоловіки старше 65 років та жінки старше 64 років (станом на 2012 р.).

AVS є серцем швейцарської системи соціального страхування і передбачає виплату двох основних пенсій: одна для тих, хто досяг пенсійного віку, інша для членів сім'ї померлого. Державна пенсія за віком гарантує фінансову незалежність страхувальникам, які вийшли на пенсію та більше не залучені до професійного життя. Пенсія у зв'язку з втратою годувальника має на меті запобігти тому, щоб біль, викликаний смертю одного з батьків або подружжя, з'єднався з нестабільним фінансовим становищем. Ця пенсія виплачується вдівцям, якщо вони мають дітей або досягли віку старше 45 років, за умов перебування у шлюбі не менше п'яти років до смерті одного з подружжя. Допомога призначається дітям-сиротам до 18 років або, якщо вони ще не закінчили навчання, до 25 років. Пенсія по інвалідності призначається особам, які внаслідок хвороби, нещасного випадку або вродженої вади мають інвалідність не менше 40%. Щоб гарантувати життєво важливі потреби бенефіціарів першої опори, існують додаткові послуги соціального страхування AVS/AI.

Система обов'язкового трудового страхування (LPP) є **другою опорою**. Разом з першою, система трудового страхування (пенсійні фонди) має на меті забезпечити підтримку звичайного рівня життя в похилому віці та на випадок інвалідності або смерті. Всі наймані працівники, які вже застраховані на першому рівні опори і отримують понад 20 880 франків (станом на 2012 р.) на рік, є обов'язково застрахованими в накопичувальному фонді трудового страхування. Водночас особи, які здійснюють самостійну прибуткову діяльність, можуть факультативно оформити такий договір страхування. Залежно від розпоряджень пенсійного фонду та умов роботодавця, охочі можуть подати заяву на достроковий вихід на пенсію.

Третій рівень – особисте пенсійне страхування (цільова система накопичення): служить гарантією такого рівня життя, якого бажає кожен громадянин. Особисте пенсійне страхування поділяється на цільовий пенсійний фонд (рівень 3a) та вільний особистий пенсійний фонд (рівень 3b). Конфедерація підтримує рівень 3a заходами податкової політики та пільговим режимом власності. Банки та приватні страхові компанії пропонують додаткові види особистого пенсійного страхування.

Страхові виплати по вагітності та пологах виплачуються жінкам, які протягом 9 місяців до пологів застраховані полісом AVS та мають стаж роботи не менше п'яти місяців. Допомога виплачується протягом 14 тижнів після народження. Стандартна сімейна допомога допомагає оплачувати частину фінансових витрат, які виникають у сім'ї.

Для підлітків та молодих людей, які навчаються, надаються виплати у зв'язку з навчанням. Внески фінансує і сплачує роботодавець. Для сімей з недостатнім рівнем доходів та дітьми віком до 3 або до 15 років передбачена допомога для дітей дошкільного віку або додаткове асигнування.

Соціальна допомога гарантує підтримку особам, які потребують допомоги, заохочує їх матеріальну та особисту незалежність, сприяє їх соціальній та професійній інтеграції. Така допомога надається незалежно від підстав, які впливають на її безперечну необхідність. Як правило, соціальна допомога включає детальну оцінку становища заявника: з особою, відповідно до ситуації, складається індивідуальний та придатний план допомоги.

Сім'я 13

Сім'я складається з осіб, які спільно проживають, і її засновано на стосунках між батьками й дітьми. Це привілейоване місце гарантує підтримку й захист і є орієнтиром для всіх членів. Сім'я — основний елемент суспільства, що створює афективну, виховну, культурну, громадянську, економічну й соціальну реальність. Це місце зустрічі, навчання, діалогу, взаємоповаги, передавання цінностей і солідарності між поколіннями. У сім'ї кожна людина здобуває перший соціальний досвід, який повинен дати потенціал і потрібні ресурси для розвитку: підтримку, взаємне заохочення, розподілення обов'язків, сприяння автономії. Культуру деяких іноземців, які оселилися в Тічино, не завжди засновано на західній концепції сім'ї, ґендерної рівності й освіти дітей. Зберігаючи традиції свого походження, бажано, щоб усі члени сім'ї мали можливість відкрито порівнювати власні звичаї з принципами й цінностями країни перебування.

У разі смерті лікар повинен заповнити свідоцтво про смерть. Про смерть у лікарні повідомляє безпосередньо адміністрація лікарні. В інших випадках члени сім'ї мають повідомити про це муніципалітету, надавши свідоцтво про смерть, яке видав лікар. Муніципалітети надають інформацію про можливості поховання й дії, які для цього треба виконати. Зорганізують релігійну церемонію за бажанням і самотійно. Для нехристиянських громад є мусульманський і єврейський цвинтарі, обидва розташовані в Лугано.

Це має відбуватися не лише на роботі чи в школі, а й на курсах (курсах італійської мови, курсах, які спрямовано підвищити обізнаність про нашу систему, курсах для матерів з дітьми дошкільного віку) або через участь в асоціаціях і різноманітних заходах.

У Швейцарії всі чоловіки й жінки мають право вільно вирішувати, з ким хочуть одружитися. Компетентний відділ реєстрації актів цивільного стану за місцем проживання подружжя надає інформацію про потрібні документи й організовує цивільне весілля. Ті, хто бажає відсвяткувати весілля з проведенням релігійної церемонії, повинні організувати її разом зі своєю громадою.

Змішані шлюби й шлюби з іноземними громадянами

Якщо один з наречених або обоє — іноземні громадяни, то для укладення цивільного шлюбу треба надати низку особистих документів, які можна отримати в країні походження або через посольство чи консульство. Тому рекомендуємо дізнатися про це вчасно, задовго до вибраної дати. Якщо подружжя має різне громадянство, один з членів може набути громадянства іншого лише після укладення шлюбу, якщо це передбачено законодавством обох держав. Запит на громадянство Швейцарії можна подавати лише після закінчення 5-річного строку з дня отримання резиденції. Місцеві відділи реєстрації актів цивільного стану здійснюють процедуру підготування до шлюбу, укладають шлюб і видають відповідні свідоцтва. У Швейцарії одностатеві пари можуть одружуватися з 1 липня 2022 року. Однак більше неможливо зареєструвати неформальний фактичний шлюб. Пара, яка вже проживає в зареєстрованому фактичному шлюбі, може подати заяву про конвертацію такого союзу в цивільний шлюб через подання спільної заяви до РАЦСу.

Спільне проживання, роздільне проживання й розлучення

Спільне проживання людей, яких не об'єднує шлюб, не має ніяких юридичних наслідків. За винятком таких сфер, як-от доступ до деяких соціальних виплат, права й обов'язки таких осіб загалом прирівнюються до прав та обов'язків будь-якої іншої самотньої особи. У всіх питаннях щодо спільного проживання основними компетентними органами є муніципалітет за місцем проживання й міські відділи реєстрації цивільного стану. Наслідки встановлення окремого проживання або розлучення торкаються особистих і соціальних аспектів, особливо якщо така пара має дітей; також це може вплинути на здобуття або поновлення дозволу на проживання. Дедалі більше пар, які встановлюють окреме проживання або розлучаються, укладають угоди, що регулюють наслідки такого рішення. Такому «посередництву» сприяє факт внесення до Швейцарського цивільного кодексу змін, що остаточно скасували поняття провини, яке раніше приписували одному з подружжя.

Народження дітей

Адміністрація лікарні безпосередньо повідомляє компетентному відділові РЦС про пологи, які прийняли в лікарні. Члени сім'ї, лікар або акушер особисто повідомляють про пологи, які відбулися вдома, відділові РЦС. Про народження дитини треба повідомити медичній страховій компанії впродовж трьох місяців після пологів. Ті, хто хоче провести релігійну церемонію, можуть організувати її через власну релігійну громаду. Пари у Швейцарії також можуть спільно всиновити дитину.

Дитинство і юність

У всій Європі, зокрема й у Швейцарії та в Тічино, багато людей дотримуються принципу повторного використання старих і вживаних речей, які ще в гарному стані й коштують мало: іграшок, книжок, меблів, посуду, техніки, одягу. У Тічино є ринки секондхенду в основних населених пунктах, що діють за підтримки таких асоціацій, як-от ACSI (www.acsi.ch), Caritas Ticino (www.caritas-ticino.ch), Швейцарський пункт Червоного Хреста в Тічино (www.redcross.ch), Emmaus (www.emmaus-arce.ch) і SOS Ticino (www.sos-ti.ch). У багатьох муніципалітетах також є екоцентри, куди можна вивезти побутові й рослинні відходи, здати використані товари та знайти речі, які ще придатні до вжитку.

Тічино сприяє автономії та стабільності сімей, упроваджує додаткові заходи, які покликані підтримувати сім'ю під час роботи або навчання батьків, щоб сприяти поєднанню сім'ї, роботи й навчання. Послуги закладів (ясла-садки, денні сім'ї, центри організації позашкільної роботи, центри соціалізації) кількісно покривають потреби кантону й гарантують якість послуг. Іншим важливим аспектом підтримки сімей є допомога батькам, які постають перед труднощами у виконанні цієї ролі: Тічино сприяє організаціям, групам та асоціаціям, що пропонують проекти й послуги в цьому напрямі.

Дитячі садки та денні сім'ї

Дитячі садки в Тічино зазвичай зорієнтовано на дітей від 0 до 3 років. Дитячими садками вважають денні заклади для понад 5 дітей, що працюють більш як 15 годин на тиждень і дістали дозвіл Державної ради. Дитячі садки повинні мати необхідне обладнання та інвентар для повсякденної діяльності (сон, харчування, особиста гігієна), а також відповідні ігрові й навчальні матеріали. Денна сім'я — це особа, подружжя або сім'я, що впродовж дня (переважно в обідній час і після школи) за помірну плату приймає у своєму домі одночасно не більш як 5 неповнолітніх дітей — здебільшого віком до 12 років. У багатьох муніципалітетах є центри, що дають чудову можливість сприяти соціалізації дітей і підтримувати матерів. Педіатричні клініки, педіатри та служби з догляду вдома відіграють важливу роль у профілактиці й лікуванні захворювань дитини та матері.

→ Див. Корисна інформація

У перші роки життя закладаються важливі основи розвитку особистості, тому у Швейцарії особливу увагу приділяють сектору підтримки дітей раннього віку. Це важлива допомога для всіх дітей, що сприяє розвитку їхніх рухових, мовних, когнітивних і соціальних здібностей. Підтримку забезпечують теплі й довірливі стосунки з батьками, а також відповідний освітній підхід і зовнішня допомога з боку спеціалізованого персоналу. Діти, які ростуть у нещасливих із соціально-економічного погляду сім'ях, піддані високому ризику опинитися в несприятливих умовах. Часто ці несприятливі умови проявляються пізніше — як невисокі успіхи в школі, навчанні й на ринку праці.

Діти мігрантів дістають найбільшу користь від освітніх, доглядових і навчальних програм у межах допомоги дітям раннього віку. Саме тому метою держави є підвищення доступності програм для батьків і дітей мігрантів, а також поліпшення міжкультурних навичок людей, які відповідають за надання допомоги мігрантам.

→ Див. Корисна інформація

Молодь і дозвілля

Для молоді вільний час слід розуміти як діяльність поза звичайними шкільними чи робочими справами, діяльність, яка формує і регенерує. Це привілейоване місце для соціалізації й агрегації, де підліток повинен мати можливість експериментувати, знаходити свій простір і формувати необхідний досвід, щоб пізніше отримати вільний доступ до світу дорослих. Підтримку дорослих має бути спрямовано на стимулювання та сприяння й дозволяти молоді ставати активними акторами свого життя, героями свого часу, а не просто глядачами, які є пасивними споживачами розроблених, створених і зорганізованих іншими пропозицій. Тічино пропонує багато молодіжних центрів, колоній, ігрових кімнат і спортивних заходів. Завдяки спорту багато молодих іноземців і швейцарців учаться допомагати одне одному, пізнавати, порівнювати й поважати одне одного. Молоді люди також мають можливість скористатися порадами й фінансовою підтримкою для своїх творчих креативних проєктів і брати участь у Кантональній молодіжній раді.

→ Див. Корисна інформація

Упродовж століть католицизм залишався єдиним релігійним сповіданням, що було дозволено на землях, які зараз утворюють кантон Тічино. 1555 року навіть вигнали членів реформованої громади Локарно, і це змусило їх знайти притулок у Цюриху. Отож у кантоні навіть у перші десятиліття після здобуття незалежності (1803 р.) католицька релігія залишалася найпоширенішою. Нині кантональна й федеральна конституції гарантують повну свободу віросповідання членам усіх конфесій. Основні конституційні права поширюються на всіх людей і всі релігійні спільноти. Вони, зокрема, стосуються свободи віри, сповідання й совісті.

До підписання 1884 року угоди між Федеральною радою й Ватиканом Тічино було церковно підпорядковано частково Міланській єпархії, частково — дієцезії Комо. Після укладення цієї угоди, 1888 року, папа Лев XIII через підписання *Ad universam* започаткував єпархію Лугано, утворивши парафіяльну й колегіальну церкву Сан-Лоренцо-ді-Лугано. Спочатку на чолі єпархії був не єпископ, а апостольський керівник. Фактично лише 1971 року Апостольське управління кантону Тічино стало канонічно відокремлено від Базельської єпархії, і тільки тоді вперше формально можна було говорити про єпископа Лугано. І римський, і амброзіальний обряди й досі зазначають як результат багатовікової підлеглості Тічино єпархії Мілана та єпархії Комо. Особливо цей поділ помітний у карнавальний період.

Отож у Швейцарії особа не може бути привілейована або піддана утискам через свій релігійний вибір і звичаї. Через істотні імміграційні зміни межі різних віросповідань стали значно ширші: лише в Тічино серед релігій або способів релігійного вияву є більше осіб католицького віросповідання (близько 76%), за якими йдуть протестанти, православні й мусульмани. Єврейську громаду зосереджено в Лугано.

Отже, у Швейцарії, як і в Тічино, співіснують різні релігійні групи, що мають багато можливостей сповідувати свою віру в атмосфері поваги, толерантності й розсудливості. Через дію принципів свободи релігійних переконань і совісті держава зобов'язана дотримуватися церковного й релігійного нейтралітету. Цей нейтралітет набуває особливого значення в державних школах, оскільки навчання обов'язкове для всіх незалежно від віросповідання. Вступ до державної школи в жодному разі не може залежати від віросповідання. Викладацький склад має зберігати стриманість: виконуючи свої завдання, люди повинні утримуватися від церковних чи релігійних суджень, які можуть негативно вплинути на свободу релігійних переконань і совісті інших. У Тічино офіційно визнаними релігіями є католицька і євангельська реформатська (їх урегульовано нормами публічного права). Невизнані релігійні громади, які часто мають форму об'єднань, регулює приватне право.

→ Див. Корисна інформація

Обмеження й обов'язки

Основні права не безумовні: їх може бути обмежено, якщо це передбачено законом і якщо в обмеженні є обґрунтований суспільний інтерес. Наприклад, законодавець може обмежити свободу релігійних переконань і совісті, якщо це загрожує громадській безпеці, миру, здоров'ю населення або якщо їх здійснення завдає шкоди правам та свободам інших осіб. Інтолерантність тих, хто систематично й злісно критикує віросповідання інших, карають. Заборонили й деякі релігійні обряди, які порушують основні права. Також карають дії, що загрожують фізичній чи психічній цілісності особи, наприклад ексцизії, оскільки свобода релігійного віросповідання не виправдовує заподіяння шкоди людині. Крім того, у Швейцарії заборонено певні дії, що порушують, скажімо, Закон про охорону води, який забороняє розсіювання попелу померлих у проточній воді, або Закон про захист тварин, який забороняє жорстоку поведінку з тваринами. Релігійні переконання не звільняють від виконання передбачених законом громадянських обов'язків, зокрема здобуття обов'язкової шкільної освіти. Насамкінець — для проведення релігійних зібрань у публічних місцях треба дістати попередній дозвіл у муніципалітеті.

Вільний час і ЗМІ

15

Культурне самовираження у Швейцарії так залежить від впливу різноманітних чинників, що навіть самі швейцарці іноді дивуються, що в них може бути спільного. Цю багатогранність видно в широкому спектрі звичаїв та артистичних виявів, які охоплюють культури численних іноземних спільнот, що живуть у країні. У Тічино не бракує культурних і дозвільних заходів, є багато асоціацій на муніципальному й регіональному рівнях. Тим, хто прибуває до Тічино, наполегливо радимо брати участь у діяльності місцевих асоціацій або в рекреаційних, спортивних, екскурсійних, гастрономічних, культурних заходах: це чудовий спосіб познайомитися з жителями кантону, їхньою культурою, звичаями, менталітетом і прив'язаністю до певних традицій. Вивчити кілька слів діалектом, насолоджуватися разом полентою та сиром, грати в карти чи бочче, хором виконувати приспіву народних пісень — це те, що не лише дасть новачкам виявити цікавість до культури країни, яка їх приймає, а й викличе інтерес у місцевих, стимулюючи їх бути відкритими та хотіти пізнати новоприбулих.

Одним з найважливіших скарбів Тічино, безумовно, є гастрономічне виробництво. Натуральні продукти, що надходять безпосередньо з власних територій, обробляють за античними кулінарними рецептами згідно з місцевою традицією. Тут вам запропонують скуштувати й пізнати тисячі ароматів, що здатні поєднувати традиції та сучасність: від сезонних харчів, як-от місцеві салямі, вина Мерло, сири з пасовиськ, до таких більш класичних страв, як-от полента, ризотто з грибами й оксифухами, мінестроне, форель під маринадом, торт з хліба або каштанів, ґасоза, та інших фірмових наїдків, які з особливим задоволенням можна спробувати в типових закладах Ґротті.

Традиції й культура

Від весни до кінця осені, не тільки в селах і долинах, відбувається низка свят, гулянок та народних урочистостей, які часто присвячують святим постатям, релігійним ювілеям чи просто селянським або гастрономічним традиціям. Ці звичаї — спадок фермерської й селянської сутності, що характеризувала Тічино до середини ХХ століття. Проводять багато спортивних змагань, що дають сім'ям і друзям змогу зустрітися й разом насолоджуватися велосипедними прогулянками, футбольними іграми, екскурсіями та перегонами. Громадські організації іноземців також дуже активні й регулярно пропонують етнічні заходи, які активно відвідують місцеві та які є улюбленими моментами зустрічі з тічинцями.

Серед головних всесвітньо відомих культурних подій у Тічино можна згадати карнавал Рабадан у Беллінзоні, історичні процесії страсної п'ятниці в Мендрізіо, кінофестиваль і концерти Moon and Stars у Локарно, джазові фестивалі в Асконі та Лугано й численні фестивалі класичної музики. Для музеїв і картинних галерей оснащено приблизно 70 споруд, які використовують для культурних заходів — від сучасного мистецтва до етнографії й науки. Тічино також є колискою спадщини людства. Тут розташовано об'єкти ЮНЕСКО: Монте-Сан-Джорджіо — природний скарб, де знайшли скам'янілості динозаврів, — і три середньовічні замки в Беллінзоні.

У Тічино є можливість практикувати всі види спорту — і просто неба, і в приміщенні. Запис у спортивний клуб і практика групового спорту — це чудовий спосіб полегшити взаємні зв'язки між корінним населенням та іноземцями; крім того, це збільшує повагу одне до одного. Волонтерська діяльність із молоддю, людьми похилого віку, хворими або особами з гандикапами також дає можливість здійснювати культурний обмін і розвивати взаєморозуміння.

ЗМІ

Як порівняти з кількістю жителів, Тічино — один з регіонів з найбільшою кількістю пресорганів у світі. Тут засновано 2 місцеві газети, багато тижневиків, деякі щомісячні журнали (а також іншу швейцарську пресу й основні іноземні газетні видання, що продають у кіосках), 6 національних телеканалів і 10 національних радіоканалів (і нескінченність інших швейцарських та закордонних мереж завдяки кабельному або супутниковому переданню), 1 приватне телебачення, 2 приватні радіо й незліченну кількість онлайн-ових видань. Регулярне читання газет, прослуховування новин італійської Швейцарії по радіо й перегляд телевізійних передач, які викладають місцеві факти та звичаї, дають вам змогу постійно бути в курсі подій і розуміти реальність, у якій ви живете, мати уявлення про населення, еволюцію ментальності. А ще це допоможе вивчити італійську. Місцева преса — також привілейований інструмент для спостереження соціально-економічних і політичних змін у Тічино й Швейцарії.

Безпека й надзвичайні ситуації

16

Кантональна поліція — це державна служба, на яку покладено захист безпеки й підтримання юридично встановленого порядку та яка **доступна 24 години на добу за номером 117**. Кантональна поліція протидіє ї, наскільки це можливо, запобігає порушенням через інформування й контроль, установлює порушення та звітує про це компетентним органам. Мобільні відділки жандармерії забезпечують надзвичайні, незаплановані й термінові втручання, рятування, затримання або арешти, а також патрулюють з метою забезпечення належної охорони громадського порядку на всій території кантону.

Ті, хто став жертвою крадіжки в помешканні, повинні негайно попередити поліцію та спробувати зберегти спокій. Перед тим як увійти в будинок, потрібно зачекати на прихід агентів, адже злодії можуть ще бути всередині. Уникайте того, щоб заходити в будинок, наводити лад або торкатися речей, бо так ви можете стерти сліди, які залишив крадій. Не вагайтеся зі зверненням до поліції для уточнення будь-якої аномальної ситуації.

Основні завдання кантональної поліції — запобігання злочинності через контроль території, контроль дорожнього руху, виявлення дорожньо-транспортних пригод, авіаційних і залізничних аварій, крадіжок, пограбувань та пошкоджень, побутових і робочих нещасних випадків, уживання заходів у разі виникнення бійки, нападів та виявлення домашнього насильства, констатація загибелі, виявлення пожеж і підтримання порядку. Судова поліція в співпраці з Державним міністерством займається збиранням інформації, установленням фактів, розслідуваннями, арештами, запобіганням, стратегічним і порівняльним аналізом кримінальних явищ, використанням технічно-наукових методологій.

Територіальна жандармерія забезпечує консультацію громадян у віконечках відділку й на місцях. Також вона здійснює обов'язки судової поліції з розслідуванням дрібних злочинів і злочинів мікрокриміналітету й відповідальна за контроль та безпеку аеропорту «Лугано-Ейно». Основні муніципалітети Тічино мають місцеві відділки поліції. Мобільні відділки забезпечують спеціалізовані й високоризиковані втручання на всій кантональній території. Вони складаються зі спеціальних відділків і відділків із забезпечення дорожнього руху. Кантональна поліція щодня констатує дорожньо-транспортні пригоди. Залученню підлягає також судова наукова поліція в разі особливо серйозних або важких аварій.

У Тічино є багато компаній, що спеціалізуються на охоронному секторі й до яких можна звернутися по консультацію та встановлення систем сигналізації.

Служби **швидкої допомоги** й асоціації, що працюють у сфері догоспітального порятунку, є членами Кантональної федерації служб швидкої допомоги Тічино. Головна місія швидкої допомоги Тічино — реагувати на невідкладні медичні виклики, щоб забезпечити безпечне проведення й оптимальну координацію першої допомоги. **За безплатним номером 144** можна звернутися в разі негайної чи екстреної ситуації. Телефонувати по медичну консультацію на номер 144 не слід. Щоб дістати інформацію про медичні послуги в неробочий час, зателефонуйте за номером 091 800-18-28 або 0840 22-44-22 й дізнайтеся про послуги допомоги вдома.

Порятунок і захист людей, тварин, довкілля й матеріальних цінностей — це місія **пожежників Тічино**, які відповідають на дзвінки за **терміновим номером 118**.

Державні органи захисту населення — це інтегрована система захисту, порятунку й допомоги. Їхня місія — координувати різні заходи з метою захисту населення, життєво необхідних структур і культурних цінностей у разі стихійних чи штучних катастроф, інших надзвичайних ситуацій та збройного конфлікту. Військові органи та органи захисту населення поділяються на три сфери відповідно до виду діяльності й компетентності: військовий сектор, цивільний захист і захист населення. Сектор цивільного захисту забезпечує застосування федеральних вимог до цивільного захисту в регіонах і муніципалітетах, піклується про планування, освіту солдатів та спорудження захисних будівель (сховищ, регіональних структур). Служба захисту населення здебільшого здійснює підготування в разі виникнення надзвичайних ситуацій чи катастрофи.

→ Див. Корисна інформація

Бібліографія (вибірково)

Осилитись в Швейцарії, Інформація про оренду квартири, Weissgrund Kommunikation, AG Zurich, 2006, www.bwo.admin.ch

Соціальне страхування: перебування в Швейцарії та виїзд, Федеральне відомство з питань міграції, Берн, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Ласкаво просимо до Швейцарії, інформація для іммігрантів, Федеральне управління з питань міграції, Берн, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Знайомитись, пізнавати, Відділ з соціальних питань міста Лугано, Лугано, 2011, www.lugano.ch/temi-verizi/sociale/stranieri

Довідкова навчальна програма для просування мовних навичок мігрантів, Федеральна міграційна служба, Берн, 2010, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Echo, інформація про Швейцарію, Heks, Amriswil, 2005, www.echo-ch.ch

Швейцарський словник, Ерос Костантіні, видання San Giorgio, Muzzano, 2002

Géographie de la Suisse, AA.VV., LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2018, www.editionslep.ch

Посібник з охорони здоров'я у Швейцарії, Червоний Хрест Швейцарії / UFSP, Берна, 2017, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Histoire Suisse, Grégoire Nappey, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2007, www.editionslep.ch

Сучасне Тічино 1945-2010, AA.VV., Записи асоціації Carlo Cattaneo, Лугано, 2010, www.associazionecattaneo.ch

Швейцарські політичні установи, Vincent Golay, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2018, www.editionslep.ch

Швейцарські політичні установи, Vademecum, AA.VV., видавництво Giampiero Casagrande, Лугано, 2004, www.cfs-editore.ch

Image de la Suisse, Джанні Хавер, LEP, Le Mont-sur-Lausanne, 2021, www.editionslep.ch

Важливість Швейцарії, AA.VV., Limes, Італійський огляд геополітики, L'Espresso Publishing Group, Рим, 2011, www.limesonline.com

Коротко про Конфедерацію, Федеральне канцлерство, Берн, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Мачуха і нахабник, Конфедерація і Тічино: між діалогами і мовчанням, Ораціо Мартінетті, видавництво Armando Daddò, Локарно, 2001, www.editore.ch

Наші витоки, землі Тічино з давніх часів до кінця вісімнадцятого століття, Рафаелло Ческі, видавництво Armando Daddò, Локарно, 2006, www.editore.ch

Вільне пересування між Швейцарією та ЄС, Федеральне управління з питань міграції, Берн, 2010, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Іноземне населення та міграційні потоки в Тічино, AA.VV., SUPSI / Департамент соціальної роботи, Канооббіо, 2003

Швейцарія в одній книзі, Мови та кантони, Елізабет Аллі, 2006, www.sbook.ch

Принципи шенгенських віз, Федеральне відомство з питань міграції, Берн, 2011, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Расизм та дискримінація, Департамент інституцій, Беллінцона, 2012, di-ds@ti.ch

Расист, я!?, Фонд освіти та розвитку, Лугано, 2005, www.globaleducation.ch

Іноземці та шукачі притулку в Швейцарії, Федеральне відомство з питань міграції, Берн, 2012, www.pubblicazionifederali.admin.ch

Триалог про здоров'я, Vademecum для співпраці з міжкультурними перекладачами, Interpret, Берн, 2012, www.inter-pret.ch

Правовий захист расової дискримінації, Федеральна комісія проти расизму, Берн, 2010, www.ekr.admin.ch

Жити і працювати в Швейцарії, Федеральне відомство з питань міграції, Берн, 2010, www.swissemigration.ch - www.eures.ch

NB: Багато федеральних видань опубліковано на різних мовах, так окрім італійської існують версії на французькій та німецькій мові. Додаткова інформація в муніципалітетах або Службі з інтеграції іноземців +41 (0) 91 814 32 00

Примітка

30 слів, щоб зрозуміти італійську мову в Тічино (вибірково)

A balla	На великій швидкості
(L')Agrafe	Металева скріпка, французизм
Azione	Спеціальна пропозиція, акційний розпродаж за зниженою ціною, особливо продуктів харчування та споживчих товарів. «Banane in azione» або «banane a prezzo scontato»: тримовний комерційний швейцаризм (Action французькою, Aktion німецькою)
Bilux	Миготіння фар транспортного засобу, чергування між звичайним і дальнім світлом, як правило для привернення уваги
Boccalino	Невеликий пузатий кольоровий глиняний кухоль, з якого п'ють місцеве вино. Кітч-символ Тічино разом із дзюкколетте
(La) Cantonale	Головна дорога між двома містами
Classeur	Підшивка, класифікатор (з кільцями)
Chifer	Корнетто, круасан: солодка булочка або бріош як півмісяць
Colonna	Черга (автомобільна, людська): це слово вживається часто, особливо для виразів на кшталт «на шосе утворилась колона»
Comanda	Замовлення, заказ (у ресторані, в магазині, в Інтернеті). Це французизм
Entrare in funzione	Обійняти посаду, виконувати функції. На основі французького «entrer en fonction»
Farsi dentro	Інтегруватися, не залишатись осторонь, спілкуватись, встановлювати соціальні стосунки з членами спільноти
Gabola	Біда, непередбачуваність, незручність, нещастя, непорозуміння, нещасний випадок, труднощі, проблема, безлад, ускладнення, прикрість, неприємність, набридливість
Inzigare	Дражнити, провокувати, мучити
Latele	«Guardare latele» - дивитися телевізійну програму

Macchina da lavare	Пральна машина
Modine	Рейки закріплені в землі для делімітації контурів будівлі, яка буде зведена
Natel	Мобільник, мобільний. Це скорочення NAtionales TELefon. Термін був започаткований в 1975, коли PTT (тепер Swisscom) вирішили створити мережу мобільного зв'язку
Panne	Поломка, дефект, накладка, непорозуміння, нещасний випадок, аварія, відключення
Per intanto	На даний момент
Riservazione	Резервація, це французизм
Rolladen	Жалюзі, що згортаються, ролети, рольставні
Schlafsack	Спальний мішок. Німецький термін в діалекті італійської мови в Тічино
Servisol	Самообслуговування: ресторан з сервісол, магазин сервісол
Tagliata	Блюдо холодної нарізки, асорті
Tirata	Пряма (ділянка дороги або шляху, що йде по прямій)
Tunnel	Тунель
Uovo in cereghino	Смажене яйце, яєчня глазунья
Vignetta	Наклейка на лобове скло як підтвердження сплати річного податку, необхідного для проїзду по автомагістралям
Zacky-boy	(або zechiboy) Кусторіз, портативний моторизований сільськогосподарський інструмент

Корисні телефонні номери:

Швидка допомога	144
Поліція	117
Пожежна	118
Надзвичайні ситуації	112
Отруєння	145
Rega - аеро-порятунк	1414
Кардіоцентр Тічино	091 811 51 11
Технічна допомога на дорозі (поломка)	140
Телефон довіри	143
Консультація для дітей та молоді	147
Анонімні Алкоголіки	0848 84 88 46
СНІД Тічино	091 923 80 40
Домагання/конфлікти на роботі	0800 14 51 45
Кантональна адміністрація	091 814 41 11
Міграційна служба	091 814 55 00
Служба з інтеграції іноземців	091 814 32 00
Консультаційний і інформаційний центр	091 814 32 00
Національна служба перекладу	0842 44 24 42
Міжкультурна організація перекладачів Derman – Sos Тічино	0919737066
Швейцарське радіо і телебачення	091 803 51 11

Видавництво

Республіка та кантон Тічино
Департамент державних
органів
Урядова резиденція
Piazza Governo CH-6500,
Беллінцона
тел. +41 91 814 41 11
www.ti.ch/di
di-sis@ti.ch

© Департамент державних
органів
CH-6500 Беллінцона
2012 Усі права захищено

Автор/Інформація

Служба інтеграції іноземців
Департамент державних
органів
Генеральний секретар
+41 91 814 32 00

Графічна концепція

Graficadidee.ch – Giubiasco

Фото

Graficadidee.ch – Giubiasco
Архів – ЕОС
Архів – Croce Verde Bellinzona
Massimo Pacciorini– Job

Переклад

Consultra AG – Zurigo

Друк

Salvioni arti grafiche
Надруковано на FSC / 100%
переробленому папері

Тираж
51 000 примірників

1-е видання / листопад 2012 року

2-е видання / квітень 2022 року

Що стосується автентичності змісту текстів,
лише версія італійською мовою вважається
підтвердженою. Тексти, перекладені іншими
мовами, наскільки це було можливим, були
ретельно перевірені. Проте, враховуючи
складність висвітлених тем та складну
структуру різних державних органів, автори
цього документа не виключають можливість
наявності помилок, неточностей,
неправильних або образливих інтерпретацій
в порівнянні з оригінальною версією тексту.

Ласкаво просимо!

ti

Repubblica e Cantone Ticino
Dipartimento delle istituzioni